

Montblanc. Conjunt monumental i artístic.
50 anys de restauració de la muralla medieval,
Maties Solé Maseras
Montblanc, 2017, 144 p.
Ajuntament de Montblanc. Cossetània

Les primeres intervencions en la recuperació del patrimoni monumental a la Conca de Barberà es poden situar al monestir de Poblet gràcies a l'actuació decidida del reusenc Eduard Toda Güell (1855-1941), ell mateix publicà diversos treballs sobre la història de la reconstrucció del cenobi, altres historiadors continuaren aquesta tasca de documentar els projectes i les obres realitzades, com Eufemià Fort Cogul, Joan Bassegoda Nonell, Gener Gonzalvo Bou i molts d'altres. A la capital provincial des de 1844, arran els efectes negatius de les desamortitzacions sobre els edificis religiosos, funcionava la Reial Societat Arqueològica Tarraconense, que vetllava pels monuments, centrant-se especialment sobre els de la vella Tarraco i els tres monestirs cistercencs de la diòcesi, en dos d'ells es constituïren uns patronats restauradors

(Poblet i Santes Creus). En la tasca de salvaguarda cal esmentar la figura de l'arquitecte Jeroni Martorell Terrats (1877-1951), que el 1914, amb el desplegament de la Mancomunitat, dirigí el servei de Catalogació de Monuments de Catalunya. Amb la II República les competències de cultura es traspassaren a la Generalitat, que amb pocs mitjans va fer tot el possible per evitar la violenta destrucció del patrimoni religiós a mans dels incontrolats del POUM i la FAI. Durant el franquisme les primeres actuacions s'encaminaren a la reconstrucció de las *Regiones Devastadas* i a organitzar un Servei de Defensa del Patrimoni. En aquest context cal que entenguem el llibre que ressenyem de Maties Solé Maseras sobre la història dels 50 anys de restauració del recinte emmurallat de Montblanc, el seu pare, com a mestre d'obres, havia treballat 25 anys en la restauració de Poblet, l'autor després de llicenciar-se en Belles Arts a Barcelona (1954) i acabar el servei militar obligatori, viatjà per Europa, on va contemplar la destrucció de monuments produïda per la II Guerra Mundial i la seva posterior reconstrucció, Solé pot parlar amb fonament de causa en haver estat delegat local de patrimoni des de 1960 i executor de les ordres d'Alejandro Ferrant, actuant amb la complicitat dels alcaldes del moment. El volum s'inicia a la prehistòria amb els primers pobladors de Vilasalva i continua amb el poblat ibèric del Pla de santa Maria, indret on al segle XII s'alçaria un castell per controlar el pas de la Conca vers les terres segarranques o camptarragonines, precisament el nus de comunicacions afavorí els intercanvis comercials i la fortificació de la capital de la vegueria esdevingué necessària en època de guerra. Solé documenta el perímetre del primer mur, així com el del segon, edificat en el segle XIV (l'actual). Amb l'aparició de l'artilleria la muralla esdevé obsoleta i durat la Guerra dels Segadors els defensors s'han de protegir a l'església de Santa Maria, en el mil set-cents el municipi cedeix en emfitèusi a particulars les torres i patis de la muralla per a edificar habitatges, aquest fet serà providencial per a la conservació de les fràgils parets de tàpia, que en d'altres viles s'han perdut, com per exemple, Riudoms o Valls). La primera atenció restauradora de la muralla montblanquina fou el 1916 per part de la Mancomunitat de Catalunya, amb un aixecament de plànols, més endavant, el 1922, Nativitat Sabaté cedeix a l'ens supraprovincial el portal de Bover, el qual tres anys després hi realitza una petita intervenció al terrat i façanes. No serà fins a partir de 1947 amb la declaració del Conjunt Monumental i Artístic de tot el casc urbà i tres convents per part del Ministeri d'Educació, quan des de Madrid es destinaren partides pressupostàries per a la restauració de Montblanc, es comença pel temple de Sant Miquel (1947-1951), els anys 1950-1953 es referen la part superior i els merlets de nou torres, el 1953 es treballà a l'església de Sant Francesc. Cal destacar les figures de Luís Monreal Tejada i Alejandro Ferrant, amb l'actuació de la brigada de picapedrers gallegos de Severino Gómez. Entre 1960-1962 Solé elabora un ambiciós Pla d'Ordenació de la vila, que seria aprovat per la *Dirección General, del Patrimonio*, però que l'alcaldia no aplicà, fet que suposà la realització d'obres il·legals, com la construcció de granges prop del recinte murat o ampliacions d'indústries existents, en una època on primava el clientelisme del règim franquista sobre el bé comú. Prova de la corrupció imperant i la influència dels poders econòmics, fou la construcció de l'edifici de la Caixa de Pensions el 1962, aquest fet conduirà posteriorment a la dimissió de Maties Solé en el càrrec de delegat local (1966). De la iniciativa particular només hi ha la referència a la rehabilitació de la Torre dels 5 Cantons, propietat de Josep Andreu Abelló. El mandat de Josep Gomis suposà una forta empenta

en la recuperació de la muralla medieval, així el 1969 s'emprengheren les obres en el tram del Portal de Sant Jordi i en un altre de Sant Francesc, en la dècada dels setanta es compren corrals i cases i es restaura Sant Marçal (1973), el Portalet de la Serra, el Baluard de Santa Anna i el Foradot (1971-1972), el Portal del Castlà (1970-1972), a més de les intervencions a Pont Vell (1966-1974), la Plaça Major i la façana de l'Ajuntament. Un dels fets més importants del moment fou el decret d'utilitat pública de 1971. Posteriorment a conseqüència de la revenja de Francisco Guirado, comissari provincial de la Comissió de Cultura, Solé és cessat (1979). No serà fins el traspàs de competències a la Generalitat quan es podran reprendre les obres a la fortificació, el 1982 s'habilita el Portal de la Pilota i es refa una torre caiguda, el 1985 es treballa en un tram del Portal de Sant Jordi. En el mandat d'Andreu Mayayo, una escola-taller reconstrueix el Portal de Sant Antoni i en els de Josep Andreu Domingo es dona un impuls a diversos trams emblemàtics. Solé no només parla dels polítics, sinó també fa referència als paletes i arquitectes, exposa les característiques de la construcció de la muralla, els materials utilitzats, les peculiaritats de cada torre, les troballes arqueològiques: sigui d'un forn de terrissa del segle XVIII, sitges, cellers, séquies d'aigua per regar, descriu els enfonsaments de torres per causa de les pluges i la manca de previsió en el seu manteniment, les segones intervencions en un mateix lloc a causa del pas del temps o el deteriorament de la fusta en dels trebols, no oblida tampoc els trams edificis pendents a restaurar en un futur, com els Palaus Reial i del Castlà ni l'ús que s'ha de fer de les torres públiques, com la cessió temporal que es féu al pintor J. Martínez Lozano (2000). Per la finalització de la restauració de la muralla encara manquen alguns trams a la carretera i a la zona de Sant Francesc, però abans d'alliberar més

Acte de presentació del llibre. d'esquerra a dreta: Josep Gomis (ex alcalde de Montblanc), Maties Solé (autor del llibre), Josep Poblet (President de la Diputació de Tarragona), Josep Andreu (alcalde de Montblanc) i Andreu Mayayo (ex alcalde de Montblanc). *Foto Francesc Albín.*

edificis caldria replantejar els usos de la zona ajardinada, si ha de ser un museu a l'aire lliure de pedres en record a associacions o personatges, un aparcament de cotxes o una terrassa de bar.

Aquest estudi-memòria, tot i l'abundant aparell gràfic de plànols i fotografies, mereixeria un major número de pàgines per a poder visualitzar les imatges en un tamany més gran, si bé la tecnologia actual permetria abocar totes les dades en un arxiu informàtic a internet, tal com s'ha fet a Àvila i facilitar així una major difusió a l'esforç de les administracions i mostrar la tenacitat d'un geni del segle XX que no ha defallit davant les adversitats i incomprensions per assolir el seu objectiu, el qual en l'actualitat pocs discuteixen, essent la muralla l'element més simbòlic per representar Montblanc en anagrames i cartells de propaganda turística. És del tot estrany constatar com la Universitat més propera (URV), ha dedicat poca atenció acadèmica a la història de la restauració de Montblanc, tot i els nombrosos arxius conservats (Madrid, València i Tarragona), al contrari del que sí han fet les altres universitats catalanes pels seus respectius territoris (Barcelona, Girona i Lleida).

La dedicació del Maties Solé a Montblanc, tant en la restauració, com en la direcció del Museu-Arxiu, l'ha fet sacrificant hores de la seva família, en una obsessió per recuperar el patrimoni monumental i posar-lo a disposició de tothom, que ha facilitat la promoció del sector terciari, concretament el turístic, que encara presenta algunes mancances, com l'allotjament.

La preparació dels textos, plànols, selecció de fotografies i disseny ha estat lenta i feixuga, esperem que els lectors valorin l'esforç de síntesi.

Josep M. Grau Pujol

